

בדין לפני עור ומסייע לחשוד על השביעית

א. משנה שביעית פרק ה משנה ו

אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר:

ב. תלמוד בבלי עבודה זרה טו.

והשתא דאמרת שכירו' לא קניא גזירה משום שכירות וגזירה משום שאלה וגזירה משום נסיוני וכו' רב הונא זבין ההיא פרה לעובד כוכבים אמר ליה רב חסדא מ"ט עבד מר הכי אמר ליה אימור לשחיטה זבנה ומנא תימרא דאמרינן כי האי גוונא דתנן בש"א לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה.

ג. חידושי הרמב"ן שם

ורבינו האיי הגאון ז"ל כתב בספר המקח שאם כמדומה לו שהגוי הזה אינו לוקח אותה אלא כדי לשוחטה מותר למכרה לו כדגרסינן ר"ה זבין פרה לגוי, ואין דבריו ברורים, אלא בסתם אינשי אסיר דמסתמא לרידיא זבני וכי זבין ר"ה לטבח זבין, ור"ח קס"ד למימר דטבח גופיה לרדיא זבין וניזיל בתר רובא דעלמא, וא"ל רב הונא כיון דהאי להא ולהא זבין לקולא תלינן.

ד. בית הבחירה (מאירי) שם

כל שיש לו לתלות במכירה זו שהיא לשחיטה ולא למלאכה כגון שהיא בהמה טהורה ואדם העשוי ליקח לשחיטה ולחרישה תולין בשחיטה ומקצת גאונים פי' שאין תולין כן אלא באדם שהדבר מוכיח בו שכן כגון שהוא טבח או שעושה משתה לבנו ואין נראה כן שאלו כן לא היה לו להשמש שלא להזכירה אלא כל שיש לו לתלות תולין אף על פי שאין הכף מכרעת.

ה. רש"י שם

אימור לשחיטה זבנה. ותלינן לקולא ומתני' בבהמה טמאה אפילו בסתמא א"נ בטהורה ובמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קאי.

ו. תוספות שם

אימור לשחיטה זבנה - פ"ה ומתני' דקתני אין מוכרין מיירי או בבהמה טמאה ואפי' בסתמא או אפי' בטהורה ובמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קא בעי ליה ורשב"ם פירש בשם רש"י דהכא דוקא פרה שאין רגילין לעשות בה מלאכה אבל שוורים שרובן למלאכה אין מוכרין ועגלים וסייחין נהי דהשתא לאו בני מלאכה נינהו מ"מ לכשיגדלו יהיו בני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש זה דאדרבה בכל התלמוד משמע דפרות יותר הן בנות חרישה כדאמר' בסמוך דפרה החורשת בשביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד.) שתי פרות היו חורשות בהר המשחה וכן (ב"מ פ.) השוכר פרה לחרוש בהר השואל פרה כי השוורים היו נוגחים כדאמר' (ב"ק מו.) שור שנגח ואף על גב דאמר' שוורים רובא לרדיא זבני בפ' המוכר פירות (ב"ב צב:) מ"מ אינם ראויים למלאכה כמו פרות לכך נראה לר"ת דבין פרות בין שוורים אמר דלשחיטה זבניהו ומתני' דקתני בהמה גסה היינו בהמה טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קבעי להו דאילו לשחיטה לא היה טורח לקנותם ולגדלם וסייחים נמי לרבותא נקט דאע"ג דהשתא לא חזו למלאכה אסור למכרם.

ז. תלמוד ירושלמי (וילנא) דמאי פרק ו הלכה ה

לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכולין לשחטו ואורחיה דבר נש מיכס תורא דידיה על ידי עילה

ח. פני משה שם

בית הלל כדעתין. דאזלי לטעמייהו כהאי דתנינן לקמן (בפ"ה דשביעית) בש"א לא ימכור לו. למי שהוא חשוד על השביעית פרה חורשת דחיישינן שמא יחרוש בה בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחט' והתם נמי וכי אורחיה דבר נש מיכוס תורא דרדיא. כצ"ל וכן היא בשביעית שם והלא אין דרך לשחוט לשור שהוא עומד לחרישה: ע"י עילה. כלומר אלא ודאי ע"י איזו עילה שמצאו להתיר התירו וה"נ כן:

ט. שולחן ערוך יורה דעה קנא סעיף א

דברים שהם מיוחדים למין ממיני עבודת כוכבים שבאותו מקום, אסור ב למכור לעובדי אותן עבודות כוכבים שבאותו מקום. ואם קונה הרבה ביחד, שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחורה, מותר. וכן אם אומר שצריך אותם לדברים אחרים, והישראל יודע שכדבריו כן הוא, מותר. ודברים שאינם מיוחדים לה, מוכרים אותם סתם. ואם פירש העובד כוכבים שהוא קונה אותם לעבודת כוכבים, אסור למכור לו אלא אם כן פסלן מלהקריבו לעבודת כוכבים.

י. ט"ז שם

(א) דברים שהם מיוחדים כו'. משמע באם הדבר מסופק אי לאליל שייך או לדבר אחר אזלינן לקולא וכן אמרינן לקמן במכירת בהמה גסה בטור:

יא. תלמוד בבלי נדרים סב:

רב אשי הוה ליה ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא לפני עור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה ניתנו.

יב. בית הבחירה (מאירי) שם

אסור לאדם להזמין לעובדי אלילים דברים הראויים לעבודתם שכל שאפשר שלא יזמנו לו אלא על ידו נמצא עובר על לפני עור לא תתן מכשול כמו שכתבנו בראשון של ע"ז ומכל מקום כל שיש לתלות להיתר תולין כל שרוב אותן הענינים בכך והוא שאמרו כאן רב אשי הוה ליה ההוא אבא ר"ל יער צומח עצים זבנה לגוים אמר ליה רבינא הא איכא משום לפני עור ר"ל לעשות צלמי כווניהם או כיפה לע"ז שלהם והוא המקום שמעמידין בו האליל והשיבו רוב עצים להסקה ניתנו:

יג. משנה שביעית פרק ה משנה ט

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל המים לא תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום ומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

רבי זעירא בעי קומי רבי מנא מתניתא בסתם אבל במפרש לא א"ל וסתמו לאו כפירושו הוא אני אומר נפה לספור בו מעות כברה לכבור בה חול ריחיים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן.

טו. תוספות גיטין סא.

משאלת אשה לחברתה כו' - בסיפא מפרש דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למכורם בשביעית מחרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאימר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כחושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחק התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי דקאמר אני אומר נפה לספור בה מעו' כברה לכבור בו חול ריחיים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן משמע דמיירי דאין לו תבואה של היתר למיתלי בה וההיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר.

טז. חידושי הרשב"א שם

מתני' משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה וכו', ק"ל דהא תנא פ"ק דע"ז לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך דאלמא אי ליכא למיתלי אסור, וי"ל דהכא נמי איכא למיתלי, והכי גרסינן בירושלמי ר' זעירא בעי קומי ר' מונא מתניתא בסתם הא במפרש לא, א"ל וסתמו לאו כפירושו הוא אני אומר נפה למפזר בה מעות כברה למיכור בה חול רחים לטחון בהן סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן, וא"ת וא"כ אמאי קתני הכא וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום והא אמרי' התם דאף במכירה דליכא מפני דרכי שלום כי איתא למיתלי מותר, י"ל דהכא כיון דלית ליה הנאה מיניה אי לאו משום דרכי שלום אף על גב דאית ליה למיתלי לא הוה ליה לעילוי נפשיה בספקא ותרתי בעינן, אבל התם במכירה כיון דאיכא למיתלי התיירו לו לצורך עצמו.

יז. תלמוד בבלי עבודה זרה ו.

א"ר נתן מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול והא הכא דכי לא יהבינן ליה שקלי איהו וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול הב"ע דקאי בב' עברי נהרא דיקא נמי דקתני לא יושיט ול"ק לא יתן ש"מ.

יח. רש"י שם

לא יושיט אדם כוס של יין לנזיר - שמא יבא לשתותו.

יט. תוספות שם

מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר - נראה דה"ה בכל שאר איסורין אלא להכי נקט כוס יין לנזיר משום דמסתמא למישתי קא בעי ליה כיון דכ"ע חמרא שתו ושמא שכח נזירתו אבל ישראל שאמר הושיט לי נבלה או חזיר או שום איסור אין לחושדו מלהושיט לו אבל אם ידוע לו שרוצה לאכלו אסור להושיט לו ואפי' הוא שלו מדקאמר אי לא יהיב ליה שקיל ליה איהו ולפי זה אסור להושיט למומרים לעבודת כוכבים דבר איסור אף על פי שהוא שלהם כי הדבר ידוע שיאכלוהו והוא נאסר להם דכישאל גמור חשבינן ליה ומיירי בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה וכדמסיק דקאי בתרי עברי נהרא.

כ. תוספות שבת ג.

בבא דרישא פטור ומותר - וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לנזיר מוקי לה בפ"ק דמס' עבודת כוכבים (דף ו:) דקאי בתרי עברי דנהרא מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור וכו' ויש לומר דמיירי בנכרי והחפץ של נכרי דאפילו מכניס ומוציא כל היום אין כאן איסור כלל כיון שאין החפץ של בעל הבית.

כא. רא"ש שבת שם סימן א

הני תרי בבי בתרייתא דקתני בהן שניהן פטורין פטור אבל אסור קאמר דהוי שנים שעשאו זה עוקר וזה מניח ואסור מדרבנן. ותרי בבי קמיייתא דקתני בהן בעה"ב פטור והעני פטור מפרש בגמרא (דף ג א) דפטור ומותר לגמרי משום דלאו מידי קעביד. וקשה והכי קאמר דפטור ומותר לגמרי והא קעבר משום לפני עור לא תתן מכשול וכמו מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח. ואין לומר דהכא מיירי בכה"ג דאפילו אם לא היה נותנו בידו היה יכול ליטלו דהשתא ליכא משום לפני עור לא תתן מכשול כדמוכח פ"ק דע"ז (דף ו ב) דמוקי להא דנותן כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח דקיימי בתרי עברי דנהרא ולא היה יכול ליטלו אם לא שהושיט לו דמ"מ איסורא דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו.

כב. חידושי הריטב"א עבודה זרה ו:

והא דנזיר ואבר מן החי שאנו חוששין לתקלה כל היכא דמצי עביד איסור שלא על ידינו ליתא משום ולפני עור ואף על פי שאפשר שהוא מרבה באיסור על ידינו לא חיישינן, אבל מכל מקום אי תבע ליה בפירוש לאיסורא נהי דמשום ולפני עור ליכא, אכתי [איכא] איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקיימא לן (גיטין ס"ב א') שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם התחזקו אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו, דכל ישראל ערבין זה לזה, וכל שכן שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל, וכדאמרין בפרק שנים אוחזין (ב"מ ה' ב') דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן וכדפרישנא התם, מורי ורבי נר"ו.

כג. משנה למלך הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ב

כתב הרב פ"מ ח"ב סימן ק"ה דהיכא דהלוה הוה חזי דהמלוה הוה מוזיף ברבית הני דמים גופייהו לאינש אחרינא ליכא משום ולפני עור כההיא דאמרינן בפ"ק דע"ז דמושיט כוס יין לנזיר דלא מיחייב משום ולפני עור אלא אי קאי בתרי עברי דנהרא אבל אי לא קאי בתרי עברי דנהרא לא עבר המושיט אלפני עור ע"כ ותימה דל"ד כלל לנזיר דשאני התם דהאיסור דלפני עור לא היה נעשה אם לא היה מושיט זה הכוס ולפ"ז אף אם הושיט אינו עובר אבל גבי רבית דאם לא היה לוה זה היה הלוה האחר עובר אלפני עור בשביל שלוה זה לא נפטר מלפני עור ודכוותה גבי נזיר נמי אם היה מושיט לו אחר כוס יין בב' עברי ובא אחר והושיט לו פשיטא דעובר

כד. חידושי הריטב"א עבודה זרה טו:

ומסתברא לי דהכי קאמר דהתם כיון דליכא אלא לאו דלפני עור אין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו אפילו סתמו היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה עבירה ועשו סתמו כפירושו, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא דלאו לעבירה בעי ליה אוקמוה רבנן אדינא והתירוהו.

כה. חידושי הריטב"א בבא מציעא ה:

דאי לא תימא הכי אנו חיותא לרעיא היכי מסרינן הא עברינן משום ולפני עור לא תתן מכשול. פירוש דאע"ג דהיכא דאית ליה בהמות מדידיה דבלאו דידן מצי עביד איסורא, לית ביה משום ולפני עור כדאיתא בפ"ק דע"ז (ו' א'), מ"מ אין לנו לגרום איסורא דמסייע ידי עוברי עבירה איכא, והכא נקטי' קרא לרווחא דמילתא, ועוד דלמאן דמסרה ליה מעיקרא היכא דלית ליה בהמות אחריני לא דידיה ולא דעלמא איכא משום ולפני עור ממש, ועוד דהכא דסתמא עביד איסורא ודאי אפילו היכא דאית ליה לדידיה איכא משום ולפני עור משא"כ בכוס יין לנזיר דאפשר דלאו למשתי בעי ליה.

כו. תלמוד ירושלמי (וילנא) שביעית פרק ה הלכה ג

ר' אחא רבי תנחום בר חייה בשם ר' יוחנן השאיל לו סאתו ובא ומצאו מודד בה אינו זקוק לו כ"ש במשכירה לו:

כז. תלמוד בבלי פסחים מ:

בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרונו לנכרי ולא יעשה בו מרדעת לחמור אבל עושין אותו תכריכין למת לנכרי מאי טעמא לא לאו משום דהדר מזבין לישראל

כח. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ח הלכה א

כדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעית כך אסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה, או למכור להן כלי עבודה, לפי שאסור לחזק ידי עוברי עבירה.

כט. פירוש המשניות לרמב"ם תרומות פרק ו משנה ג

הכלל אצלינו אין שליח לדבר עבירה. והעושה את העבירה בעצמו הוא שמענישין אותו בית דין. והמתעהו ומביא אותו לידי מכשול, או שצוהו על העבירה, או שסייעו עליה באיזה סיוע שהוא, אפילו בדיבור מועט, נענש בידי שמים כפי ערך מה שעשה בסייעו או בהוקישו את חברו. ואינו מתחייב שום עונש מכל העונשים האמורים בתורה, אבל עובר הוא על מה שאמר ה' ולפני עור לא תתן מכשול אם גרם לעבירה. או שעובר על דבר ה' אל תשת ידך עם רשע אם סייע לחוטא.

ל. חידושי הריטב"א עבודה זרה סג.

אומר אדם לחמריו ולפועליו. פירוש גוים או עמי הארץ, צאו ואכלו בדינר זה צאו ושתו בדינר זה ואינו חושש, לא משום שמא יקחו פירות שביעית מן השוק ותניא במסכת סוכה (ל"ט א') אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר משלש סעודות, ולא משום מעשר אם עמי הארץ הם ויקחו שאינו מעושר ונמצא זה מאכילן דהא איהו לא ספי להו מידי אלא פריטי יהיב להו, ולא משום יין נסך אם גוים הם ונמצא משקן יין נסך והרי מזונותיהן עליו ונמצא נהנה מיין נסך, ע"כ לשון רש"י ז"ל, ומה שנראה מלשונו שסתם עמי הארץ חשודין בשביעית הא כתיבנא בפ"ק דחולין שאין זה דעת מקצת המפרשים ז"ל אלא הא וכל דכותה בעם הארץ החשוד לכך, ואם תאמר ולמה אינו חושש בעמי הארץ אלו משום לפני עור לא תתן מכשול מיהת, ויש לומר דמהכא שמעינן דכל שאין אנו נותנין לו האיסור עצמו והדבר ספק אם יקח איסור אם לאו אין בו משום לפני עור אפילו לגבי ישראל.

לא. רא"ש עבודה זרה פרק א סימן ב

תניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל לפני עור לא תתן מכשול תימה אמאי נקט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח טפי מנבילה לישראל בשלמא אבר מן החי לבני נח איצטריך לאשמועינן דשייך ביה לפני עור לא תתן מכשול וי"ל דנקט כוס יין לנזיר לפי שאינו נזהר כל כך מלשתות יין כי הורגל כל ימיו בשתייתו גם רואה את הכל שותין יין הלכך אפי' שואל בסתם לא יתנו לו אולי ישכח נזירתו וישתה אבל מותר להושיט נבילה לישראל בסתם כל זמן שאינו יודע בודאי שהוא רוצה לאוכלה הלכך אסור להושיט למומרים דבר איסור אפי' שלהננ[א] היכא דקאי בתרי עברי דנהרא.

לב. תלמוד בבלי קידושין לב.

ת"ש שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכילמו ואי אמרת משל אב מאי נפקא ל' מיניה בראוי ליורשו וכי הא דרבה בר רב הונא דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח ודלמא רתח וקעבר אלפני עור לא תתן מכשול דמחיל ליה ליקריה.

לג. פירוש המשניות לרמב"ם שביעית פרק ה משנה ו

אמר ה' ולפני עור לא תתן מכשול, הכוונה בזה, שמי שעוורה אותו התאווה והדעות הרעות, אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעותו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך.

לד. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב הלכה יד

כל שאסור למכור לגוי אסור למכור לישראל שהוא ליסטסיס, מפני שנמצא מחזק ידי עובר עבירה ומכשילו, וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחזיק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו ה"ז עובר בל"ת שני' ולפני עור לא תתן מכשול. הבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לו.

לה. ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רלב

(א) לא להכשיל בני ישראל לתת להם עצה רעה, אבל ניישר אותם כשישאלו עצה, במה שנאמין שהוא ישר ועצה טובה, שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול. ולשון ספרא, לפני סומא בדבר והיה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. ואמרו ז"ל אל יאמר אדם לחבירו מכור שדך וקח חמור, והוא עוקף עליו ונוטלה הימנו. וזה הלאו כולל כמו כן מי שיעזור עובר עבירה, שהוא מביא אותו שיתפתה בזולת זה לעבור פעמים אחרים עוד. ומזה הצד אמרו ז"ל במלוה ולוה בריבית ששניהם עוברים בלפני עור וגו'.